

Council of Europe
Conseil de l'Europe

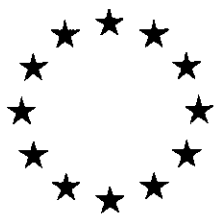
**Европейска Харта
за Регионалните или Малцинствените Езици**

**European Charter
for Regional or Minority Languages**

**Charte européenne
des langues régionales ou minoritaires**

Българска версия
Bulgarian version
Version bulgare

Съвет на Европа

**ЕВРОПЕЙСКА ХАРТА ЗА
РЕГИОНАЛНИТЕ ИЛИ МАЛЦИНСТВЕНИТЕ
ЕЗИЦИ**

Страсбург, 5.XI.1992 год.

Серия Европейски договори

No. 148

Преамбюл

Държавите-членки на Съвета на Европа, подписали настоящето,

Считайки, че целта на Съвета на Европа е постигането на по-голямо единство между неговите членове, в частност за опазване и осъществяване на идеалите и принципите, които са тяхно общо наследство;

Считайки, че защитата на историческите регионални и малцинствени езици на Европа, някои от които са застрашени от евентуално изчезване, допринася за поддръжката и развитието на европейското културно богатство и традиции;

Считайки, че правото на ползване на регионален или малцинствен език в личния и обществения живот е неотменимо право в съответствие с принципите, залегнали в Международния пакт на ООН за граждански и политически права и с духа на Конвенцията на Съвета на Европа за защита на човешките права и основни свободи;

Отчитайки работата, извършена в рамките на CSCE и особено Заключителния акт от Хелзинки от 1975 година и документа от съвещанието в Копенхаген от 1990 година;

Подчертавайки значението на интеркултурния подход и на многоезичието и считайки, че защитата и поощряването на регионалните или малцинствените езици не трябва да бъде в ущърб на официалните езици и на нуждата от тяхното изучаване;

Съзнавайки, че защитата и поддръжката на регионалните или малцинствените езици в различните страни и региони на Европа представлява важен принос в изграждането на Европа, основана на принципите на демокрация и културно многообразие в рамките на националния суверенитет и териториалната цялост;

Взимайки под внимание специфичните условия и исторически традиции в различните региони на Европейските държави.

Се съгласиха за следното:

ЧАСТ I - Основни положения

Член I - Определения

За целите на тази Харта:

- a) "регионални или малцинствени езици" означава езици:
  - i) които се използват по традиция на дадена територия на държавата от граждани на тази държава, които формират по-малобройна група от останалото население на държавата; и
  - ii) които се различават от официалния език (езици) на тази държава;

този термин не включва нито диалектите на официалния език (езици), нито езиците на мигрантите;

- б) "територия, на която се ползва регионалният или малцинственият език" означава географска област, където споменатият език е начин на изразяване за определен брой хора, оправдаващ прилагането на различните мерки за защита и подпомагане, предвидени в тази Харта;
- в) "нетериториални езици" означава езици, които се ползват от граждани на държавата и се различават от езика или езиците, ползвани от останалото население на държавата, но които, въпреки че традиционно се ползват на територията на държавата, не могат да се свържат с определена нейна територия.

Член 2 - задължения

1. Всяка Страна се задължава да прилага положенията на част II за всички регионални или малцинствени езици, които се говорят на нейна територия и които съответстват на определението в чл. 1.
2. По отношение на всеки език, посочен по време на ратификация, приемане или утвърждаване в съответствие с чл.3, всяка Страна се задължава да прилага най-малко тридесет и пет точки или подточки, избрани измежду разпоредбите на част III от Хартата. Включително най-малко по три, избрани от всеки от чл.чл. 8 и 12 и по една от чл.чл. 9, 10, 11 и 13.

Член 3 - Практически мерки

1. Всяка Договаряща се страна посочва в своя документ за ратификация, приемане или утвърждаване всеки регионален или малцинствен език, или официален език, който е по-малко използван на цялата или на част от нейната територия, за които се прилагат точките, избрани в съответствие с чл. 2, т.2.
2. Всяка Страна може по всяко време след това да уведоми Генералния секретар, че приема задълженията, произтичащи от разпоредбите на всяка друга точка от Хартата, която не е била посочена в нейния документ за ратификация, приемане или утвърждаване, или че ще прилага т.1 от този член за други регионални или малцинствени езици, или за други официални езици, които са по-малко използвани на цялата нейна територия или на част от нея.
3. Задълженията по предходната точка се разглеждат като съставляващи неразделна част от ратификацията, приемането или утвърждаването и имат същото действие, считано от тяхната дата на уведомяване.

Член 4 - Съществуващи режими на защита

1. Нищо в тази Харта не трябва да се тълкува като ограничаване или дерогиране на каквито и да било права, гарантирани с Европейската конвенция за човешките права.
2. Разпоредбите на тази Харта не засягат които и да било по-благоприятни разпоредби относно статута на регионалните или малцинствените езици, или

правния режим на лицата, принадлежащи към малцинствата, които могат да съществуват в Страната, или са предвидени в съответните двустранни или многостранни спогодби.

Член 5 - Съществуващи задължения

Нищо в тази Харта не може да бъде тълкувано като подразбиращо каквото и да било право за участие в каквато и да било дейност или извършване на каквото и да било действие в противоречие с целите на Устава на Обединените нации или с други задължения по международното право, включително принципа на суверенитета и териториалната цялост на държавите.

Член 6 - Информация

Страните се задължават да осигурят уведомяването на заинтересованите власти, организации и лица за правата и задълженията, установени с тази Харта.

ЧАСТ II - Цели и принципи, следвани в съответствие с чл.2, т.1.

Член 7 - Цели и принципи

1. По отношение на регионалните или малцинствените езици, на териториите, където тези езици се ползват, и в съответствие с положението на всеки език, Страните залагат в основата на своята политика, законодателство и практика следните цели и принципи:
  - а) признаване на регионалните или малцинствените езици като израз на културно богатство;
  - б) съобразяване с географската област на всеки регионален или малцинствен език, за да се гарантира, че съществуващото или новото административно деление не създава пречки за подпомагане на въпросния регионален или малцинствен език;
  - в) необходимост от решителни действия за подпомагане на регионалните или малцинствените езици с оглед тяхното опазване.
  - г) улесняване и/или поощряване на ползването на регионални или малцинствени езици говоримо и писмено, в обществения и личния живот;
  - д) поддържане и развиване на връзките в областите, третираны в тази Харта, между групи, ползващи регионален или малцинствен език, и други групи в държавата, ползващи език с идентична или подобна форма, както и установяване на културни връзки с други групи в държавата, ползващи различни езици;
  - е) предоставяне на подходящи форми и средства за преподаване и изучаване на регионален или малцинствен език във всички подходящи степени;

- ж) предоставяне на улеснения, позволяващи на лица, не говорещи регионалния или малцинствения език, но живущи в област, където той се ползва, да го изучават по желание;
  - з) подпомагане на проучвания и изследвания върху регионалните или малцинствени езици в университетите или в равностойни институции;
  - и) въвеждане на подходящи видове междудържавен обмен в областите, третираны в тази Харта, за регионалните или малцинствените езици, използвани в идентична или подобна форма в две или повече държави.
2. Страните се задължават да премахнат, ако все още не са го направили, всички неоправдани различия, изключения, ограничения или предпочитания, отнасящи се за ползването на регионален или малцинствен език и целящи да се обезсърчи или изложи на опасност неговото поддържане или развитие. Приемането на специални мерки в полза на регионалните или малцинствени езици, които са насочени към подпомагане на равенството между ползващите тези езици и останалото население, или които са съобразени с техните специфични условия, не се смята за акт на дискриминация срещу лицата, ползващи по-употребяваните езици.
  3. Страните се задължават чрез подходящи мерки да подпомагат взаимното разбирателство между всички езикови групи в страната и в частност да включат уважението, разбирателството и толерантността към регионалните или малцинствените езици сред целите на образованието и квалификацията, съществуващи в техните страни, както и да поощряват масмедията да следват същата цел.
  4. При определяне на своята политика спрямо регионалните или малцинствените езици, Страните трябва да вземат под внимание нуждите и желанията, изразени от групите, ползващи такива езици. Те се поощряват, ако е необходимо, да създават органи, които да съветват властите по всички въпроси, отнасящи се до регионалните или малцинствените езици.
  5. Страните поемат да прилагат *mutatis mutandis* принципите, изброени в т.т. 1 до 4 по-горе към нетериториалните езици. Що се отнася до тези езици, обаче, естеството и обхвата на мерките, които трябва да се предприемат за прилагането на тази Харта, ще се определят гъвкаво, с оглед нуждите и желанията на групите, които ползват въпросните езици и с уважение към техните традиции и характерни особености.

ЧАСТ III - Мерки за подпомагане ползването на регионални или малцинствени езици в обществения живот, в съответствие със задълженията съгласно чл.2, т.2.

Член 8 - Образование

1. По отношение на образованието, на територията, където се ползват такива езици, съобразно положението на всеки от тези езици и без да се уврежда на изучаването на официалния език (езици) в държавата, Страните се задължават:

а)

- i) да предоставят възможност за предучилищно образование на съответните регионални или малцинствени езици; или
- ii) да предоставят възможност за получаване на съществена част от предучилищното образование на съответните регионални или малцинствени езици; или
- iii) да прилагат една от мерките, предвидени в i) и ii) по-горе, най-малко за онези ученици, чиито семейства го изискват и чийто брой се смята за достатъчен; или
- iv) ако държавните власти нямат преки компетенции в областта на предучилищното образование, да подпомагат и/или поощряват прилагането на мерките, споменати в i) до iii) по-горе:

б)

- i) да предоставят възможност за основно образование на съответните регионални или малцинствени езици; или
- ii) да предоставят възможност за получаване на съществена част от основното образование на съответните регионални или малцинствени езици; или
- iii) да предвидят в рамките на основното образование изучаването на съответните регионални или малцинствени езици като неразделна част от учебната програма; или
- iv) да прилагат една от мерките, предвидени с в i) до iii) по-горе, най-малко за онези ученици, чиито семейства го изискват и чийто брой се смята за достатъчен;

в)

- i) да предоставят възможност за средно образование на съответните регионални или малцинствени езици; или
- ii) да предоставят възможност за получаване на съществена част от средното образование на съответните регионални или малцинствени езици; или
- iii) да предвидят в рамките на средното образование изучаването на съответните регионални или малцинствени езици като неразделна част от учебната програма; или
- iv) да прилагат една от мерките, предвидени в i) до iii) по-горе най-малко за онези ученици, чиито семейства го изискват и чийто брой се смята за достатъчен;

г)

- i) да предоставят възможност за техническо и професионално образование на съответните регионални или малцинствени езици; или

- ii) да предоставят възможност за получаване на съществена част от техническото и професионалното образование на съответните регионални или малцинствени езици; или
  - iii) да предвидят в рамките на техническото и професионалното образование изучаването на съответните регионални или малцинствени езици като неразделна част от учебната програма; или
  - iv) да прилагат една от мерките, предвидени в i) до iii) по-горе най-малко за онези ученици, чиито семейства го изискват и чийто брой се смята за достатъчен;
- г)
- i) да предоставят възможност за университетско или друго висше образование на регионалните или малцинствени езици; или
  - ii) да предоставят улеснения за изучаване на тези езици като предмети в университетското и висшето образование; или
  - iii) ако поради ролята на държавата спрямо завежденията за висше образование подточки i) и ii) не могат да бъдат приложени, да поощрят и/или разрешат създаването на университет или друга форма за висше образование на регионални или малцинствени езици, или благоприятни условия за изучаване на тези езици като предмети на университетското и висшето образование;
- е)
- i) да уредят организирането на курсове за възрастни или за следдипломно образование, чието преподаване се извършва предимно или изцяло на регионални или малцинствени езици; или
  - ii) да предложат тези езици като предмети за образование на възрастни или за следдипломно образование;
  - iii) ако държавните власти нямат преки компетенции в областта на образованието за възрастни, да подкрепят и/или поощряват предлагането на такива езици като предмети за образованието на възрастни и за следдипломно образование;
- ж) да предприемат мерки за осигуряване изучаването на историята и културата, чието отражение са регионалните или малцинствените езици;
- з) да предоставят основно обучение и допълнителна квалификация за учителите, призвани да прилагат онези от буквите а) до ж), които са приети от Страната;
- и) да създадат надзорен орган или органи, които да контролират взетите мерки и постигнатия напредък в организирането или развитието на обучението на регионални или малцинствени езици и да изготвят периодически доклади относно резултатите от своите проверки, които да стават обществено достояние.

2. По отношение на образованието на териториите, различни от тези, в които традиционно се ползват регионалните или малцинствените езици, Страните се задължават, ако броят на ползващите регионални или малцинствени езици го оправдава, да позволяват, поощряват или предоставят обучение на или по регионалния или малцинствен език на всички подходящи образователни степени.

Член 9 - Съдебни власти

1. По отношение на онези съдебните райони, в които броят на жителите, ползващи регионални или малцинствени езици оправдава мерките, уточнени по-долу, според положението на всеки от тези езици и при условие, че съдът не сметне ползването на предвидените в тази точка благоприятни условия за пречка пред правилното правораздаване, Страните се задължават:

а) в наказателния процес:

- i) да предоставят възможност по искане на една от страните съдилищата да водят процеса на регионални или малцинствени езици; и/или
- ii) да гарантират на обвиняемия правото да ползва своя регионален или малцинствен език; и/или
- iii) да предоставят възможност молбите и показанията, независимо дали писмени или устни, да не се считат за невалидни само защото са формулирани на регионален или малцинствен език; и/или
- iv) да предоставят при поискване документите, свързани с процеса на правораздаване, на съответния регионален или малцинствен език,

ако е необходимо, чрез използването на устен и писмен превод, без това да обременява заинтересованото лице с извънредни разходи;

б) в гражданския процес:

- i) да предоставят възможност по искане на една от страните съдилищата да водят делото на регионални или малцинствени езици; и/или
- ii) да разрешават, когато една от страните се явява лично пред съда, тя да може да ползва своя регионален или малцинствен език без това да води до допълнителни разходи; и/или
- iii) да разрешават представянето на документи и доказателства на регионалните или малцинствени езици,

ако е необходимо, с ползване на писмен и устен превод;

в) при съдебни дела по административни въпроси:

- i) да предоставят възможност по искане на една от страните съдилищата да водят делата на регионални или малцинствени езици; и/или

- ii) да разрешават, когато една от страните се явява лично пред съда, тя да може да ползва своя регионален или малцинствен език без това да води до допълнителни разходи; и/или
- iii) да разрешават представянето на документи и доказателства на регионалните или малцинствени езици,

ако е необходимо, с ползване на писмен и устен превод;

- з) да вземат мерки за да гарантират, че прилагането на подточки i) и iii) от букви б) и в) по-горе и всяко наложително ползване на устен и писмен превод няма да е свързано с извънредни разходи за въпросното лице.

2. Страните се задължават:

- а) да не отхвърлят валидността на правни документи, изготвени в същата държава, само защото са съставени на регионален или малцинствен език; или
- б) да не отхвърлят валидността по отношение на страните, на правни документи, изготвени в страната, само защото са съставени на регионален или малцинствен език и да предоставят възможност те да могат да бъдат използвани срещу заинтересовани трети страни, които не ползват тези езици, при условие, че съдържанието на тези документи им е съобщено от лицето (лицата), което ги използва; или
- в) да не отхвърлят валидността по отношение на страните, на правни документи, изготвени в страната, само защото са съставени на регионален или малцинствен език.

- 3. Страните се задължават да осигурят наличието на регионален или малцинствен език на основните законови текстове и в частност на онези, които се отнасят за ползващите тези езици, освен ако не са осигурени по друг начин.

Член 10 - Административни власти и обществени служби

- 1. В административните райони на държавата, в които броят на жителите, ползващи регионални или малцинствени езици оправдава мерките, уточнени по-долу, и в съответствие с положението на всеки език, Страните се задължават, доколкото това е разумно и възможно:

а)

- i) да осигурят, че административните власти ползват регионалните или малцинствените езици; или
- ii) да осигурят, че онези от техните служители, които контактуват с населението, ползват регионалните или малцинствените езици в отношенията си с лица, обръщащи се към тях на тези езици; или
- iii) да осигурят, че лицата, ползващи регионални или малцинствени езици могат да представят устни или писмени молби и да получават отговор на тези езици; или

- iv) да осигурят, че лицата, ползващи регионалните или малцинствените езици могат да представят устни или писмени молби на тези езици; или
- v) да осигурят, че лицата, ползващи регионалните или малцинствените езици могат правомерно да представят документ на тези езици;
- б) да осигуряват наличието на широко използваните административни текстове и формуляри, предназначени за населението, на регионалните или малцинствените езици, или в двуезични варианти;
- в) да разрешават на административните власти да изготвят документи на регионален или малцинствен език.

2. По отношение на местните и регионалните власти, на чиято територия броят на жителите, които ползват регионални или малцинствени езици, е такъв, че оправдава изброените по-долу мерки, Страните се задължават да разрешават и/или поощряват:

- а) ползването на регионални или малцинствени езици в рамките на регионалната или местната власт;
- б) възможността ползващите регионални или малцинствени езици да представят устно или писмено молби на тези езици;
- в) публикуването от регионалните власти на техните официални документи също и на съответните регионални или малцинствени езици;
- г) публикуването от местните власти на техните официални документи също и на съответните регионални или малцинствени езици;
- д) ползването от регионалните власти на регионални или малцинствени езици в разискванията на техните представителни органи, без обаче да се изключва ползването на официалния език (езици) на тържвата;
- е) ползването от местните власти на регионални или малцинствени езици в разискванията на техните представителни органи, без обаче да се изключва ползването на официалния език (езици) на тържвата;
- ж) употребата или приемането, при необходимост в съчетание с наименованието на официалния език (езици), на традиционни и правилни форми за географски наименования на регионални или малцинствени езици.

3. По отношение на обществените служби, осигурявани от административните власти или от други лица, действащи от тяхно име, Страните се задължават на територията, където се ползват регионални или малцинствени езици, в съответствие с положението на всеки от езиците, и доколкото това е разумно и възможно:

- а) да осигурят, че регионалните или малцинствените езици се използват при извършването на услуги; или
- б) да разрешават на лицата, ползващи регионални или малцинствени езици, да представят молби и да получават отговори на тези езици; или

- в) да разрешават на лицата, ползващи регионални или малцинствени езици, да представят молби на тези езици.
4. С оглед осъществяването на онези постановки от т.т. 1, 2 и 3, които са приети от тях, Страните се задължават да вземат една или повече от следните мерки:
- а) необходимия писмен или устен превод;
  - б) наемане и, където е необходимо, подготовка на официалните лица и другите необходими служители в обществените служби;
  - в) удовлетворяване по възможност на молби от служители в обществените служби, които владеят регионален или малцинствен език, за назначаване на територията, където този език се ползва.
5. Страните се задължават да разрешават ползването или приемането на фамилни имена на регионалните или малцинствените езици по искане на заинтересованите лица.

Член 11 - Средства за масово осведомяване

1. За ползващите регионални или малцинствени езици на териториите, където тези езици се говорят, съобразно положението на всеки език, до степенята на преките или непреки компетенции, пълномощия или роля в тази област на държавните власти, и зачитайки принципа за независимост и автономия на медиите, Страните се задължават:
- а) доколкото радиото и телевизията извършват дейност в служба на обществото:
    - i) да осигурят създаване на най-малко една радиостанция и един телевизионен канал на регионалните или малцинствените езици; или
    - ii) да поощрят и/или да улеснят създаването на най-малко една радиостанция и един телевизионен канал на регионалните или малцинствените езици; или
    - iii) да вземат подходящи мерки за това, предаванията да предлагат програми на регионалните или малцинствените езици;
  - б)
    - i) да поощрят и/или улеснят създаването на най-малко една радиостанция на регионалните или малцинствените езици; или
    - ii) да поощряват и/или улесняват излъчването на редовни радиопрограми на регионалните или малцинствените езици;
  - в)
    - i) да поощрят и/или улеснят създаването на най-малко един телевизионен канал на регионалните или малцинствените езици; или

- ii) да поощряват и/или улесняват излъчването на редовни телевизионни програми на регионалните или малцинствените езици;
  - з) да поощряват и/или улесняват производството и разпространението на аудио- и аудиовизуални продукти на регионалните или малцинствените езици; или
  - г)
    - i) да поощрят и/или улеснят създаването и/или поддържаането на най-малко един вестник на регионалните или малцинствените езици; или
    - ii) да поощряват и/или улесняват редовното публикуване на вестникарски статии на регионалните или малцинствените езици;
  - е)
    - i) да покриват допълнителните разходи на онези медии, които ползват регионални или малцинствени езици там, където законът предвижда финансова помощ за медиите въобще; или
    - ii) да прилагат съществуващите мерки за финансова помощ също и за аудиовизуалната продукция на регионалните или малцинствените езици;
  - ж) да поддържат подготовката на журналисти и друг персонал за медиите, използващи регионалните или малцинствените езици.
2. Страните се задължават да гарантират свободата на прякото приемане на радио- и телевизионни излъчвания от съседни страни на език, използван в идентична или подобна форма на регионален или малцинствен език, и да не пречат на ретрансмисията на радио- и телевизионни излъчвания от съседните страни на такъв език. Освен това, те се задължават да гарантират, че няма да бъдат налагани никакви ограничения върху свободата на словото и свободното движение на информация посредством печатни издания на език, ползван в идентична или подобна форма на регионалния или малцинствен език. Тъй като упражняването на споменатите по-горе свободи е свързано със задължения и отговорности, то може да бъде предмет на такива процедури, условия, ограничения и наказания, каквито са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на националната сигурност, териториалната цялост и обществената безопасност за предотвратяване на безредици или престъпления, за опазване на здравето или морала, за защита на доброто име и правата на другите, за предотвратяване изтичането на информация, получена по конфиденциален път, или за поддържане на авторитета и безпристрастността на съдебната власт.
3. Страните се задължават да гарантират, че интересите на лицата, ползващи регионални или малцинствени езици, ще се представляват или зачитат от онези установени със закон органи, които носят отговорност за гарантирането на свободата и плурализма на средствата за информация.

Член 12 - Културни дейности и институти

1. По отношение на културните дейности и институти - по-специално библиотеки, видеотеки, културни центрове, музеи, архиви, академии, театри и кинозалони, а

също така литературни произведения и производство на филми, фолклорни форми на културна изява, фестивали и културно производствена дейност в областта на културата, включително, наред с другото, прилагането на нови технологии - на територията, на която се ползват такива езици и в границите на компетенциите, пълномощията и ролята на държавните власти в тази област. Страните се задължават:

- а) да поощряват видовете изяви и инициативи, специфични за регионалните и малцинствените езици и да благоприятстват на различните начини за достъп до творби, разработени на тези езици;
  - б) да спомогат на различните начини за достъп на други езици до творби, разработени на регионалните или малцинствените езици, като подпомагат и развиват дейностите по превода, дублажа, пост-синхронизацията и изготвянето на субтитри;
  - в) да спомогат на достъпа на регионалните и малцинствените езици до творби, разработени на други езици, като подпомагат и развиват дейностите по превода, дублажа, пост-синхронизацията и изготвянето на субтитри;
  - г) да гарантират, че органите, отговарящи за организирането и поддръжката на културни дейности от различен характер, ще вземат подходящи мерки за инкорпориране на знанието и ползването на регионални или малцинствени езици и култури в осъществяваните или поддържани от тях мероприятия;
  - д) да вземат мерки за да гарантират, че органите, отговарящи за организирането или поддържането на културни дейности ще разполагат с персонал, който владее напълно въпросните регионални или малцинствени езици, както и езика (езиците) на останалото население;
  - е) да поощряват прякото участие на представители на ползващите даден регионален или малцинствен език в предоставянето на материална база и планирането на културната дейност;
  - ж) да поощряват и/или улесняват създаването на орган или органи, отговарящи за събирането, съхраняването на копия и разпространяването или публикуването на творби, разработени на регионални или малцинствени езици;
  - з) ако е необходимо да създадат и/или подпомогнат и финансират служби за превод и терминологични изследвания, особено за поддръжка и развитие на подходяща административна, търговска, икономическа, социална, техническа или правна терминология на всеки регионален или малцинствен език.
2. По отношение на териториите, различни от тези, на които традиционно се ползват регионалните или малцинствените езици, и ако броят на ползващите регионален или малцинствен език го оправдава, Страните се задължават да разрешават, поощряват и/или осигуряват подходящи културни дейности и институти в съответствие с предходната точка.
  3. Страните се задължават при провеждане в чужбина на своята културна политика да отделят съответното място на регионалните и малцинствените езици и на културите, чието отражение са тези езици.

Член 13 - Икономически и социален живот

1. По отношение на икономическите и социални дейности Страните се задължават за цялата страна:
  - а) да премахнат от своето законодателство всички положения, забраняващи или ограничаващи без основателни причини ползването на регионални или малцинствени езици в документи, свързани с икономическия или социалния живот, особено в трудови договори и в техническа документация като инструкции за ползване на стоки или инсталации;
  - б) да забранят включването във вътрешните правилници на фирмите и в частни документи на каквито и да било клаузи, изключващи или ограничаващи ползването на регионални или малцинствени езици, най-малко между лица, ползващи един и същ език;
  - в) да се противопоставят на прояви, целящи да пречат на ползването на регионални или малцинствени езици във връзка с икономически и социални дейности;
  - г) да улесняват и/или поощряват ползването на регионални или малцинствени езици със средства, различни от уточнените в предходните букви.
2. По отношение на икономическите и социалните дейности, доколкото те са в компетенциите на държавните власти, на териториите, където се ползват регионални или малцинствени езици и в границите на разумното и възможното, Страните се задължават:
  - а) да включат в своите финансови и банкови правилници положения, които да дават възможност, чрез процедури, подобни на тези в търговската практика, да се ползват регионални или малцинствени езици при изготвянето на разплащателни ордери (чекове, полици и т.н.) или на други финансови документи, или когато е необходимо, да осигуряват прилагането на такива положения;
  - б) в икономическите и социалните сектори, които са под техен пряк контрол (държавния сектор), да организират дейности за подпомагане ползването на регионални или малцинствени езици;
  - в) да гарантират, че за лица, ползващи регионални или малцинствени езици и нуждаещи се от грижи поради заболяване, старост или други причини, заведенията за социални грижи, като болници, старчески домове и общежития, предлагат възможност за приемане и лечение с ползване на техния собствен език;
  - г) да осигурят с подходящи средства изготвяне на инструкции за безопасност и на регионални или малцинствени езици;
  - д) да вземат мерки за да може информацията относно правата на потребителите, предоставяна от компетентните държавни власти, да бъде достъпна на регионални или малцинствени езици.

Член 14 - Трансграничен обмен

Страните се задължават:

- а) да прилагат съществуващите двустранни и многостранни спогодби, обвързващи ги с държави, в които се ползва същият език в идентична или подобна форма, или при необходимост да се стремят да сключат такива спогодби по начин, който да спомага на контактите между лицата, ползващи един и същ език в съответните държави, в областта на културата, образованието, информацията, професионалната подготовка и следдипломната квалификация;
- б) да улесняват и/или подпомагат, в полза на регионалните или малцинствените езици, трансграничното сътрудничество, особено между регионалните или местните власти, на чиято територия се ползва същия език в идентична или подобна форма.

ЧАСТ IV - Приложение на Хартата

Член 15 - Периодични доклади

1. Страните представят периодично на Генералния секретар на Съвета на Европа, във вид, който ще бъде утвърден от Комитета на министрите, доклади за своята политика, провеждана в съответствие с част II на тази Харта и за взетите мерки за прилагане на тези положения на част III, които са приети от тях. Първият доклад се представя в течение на първата година след влизане в сила на Хартата за съответната Страна, а следващите доклади - на тригодишни интервали след първия доклад.
2. Страните обнародват своите доклади

Член 16 - Разглеждане на докладите

1. Докладите, представени на Генералния секретар на Съвета на Европа съгласно чл.15 се разглеждат от комитет от експерти, създаден в съответствие с чл.17.
2. Органи или сдружения, създадени законно в Страната, могат да предлагат на вниманието на комитета от експерти въпроси, свързани с поетите от тази Страна задължения в съответствие с част III от тази Харта. След консултации със заинтересованата Страна, комитетът от експерти може да отчете тази информация при изготвянето на доклада, посочен в т.3 по-долу. Освен това, тези органи или сдружения могат да представят изложения, касаещи провежданата от Страната политика в съответствие с част II.
3. Въз основа на докладите, посочени в т.1 и на информацията, спомената в т.2, комитетът от експерти изготвя доклад до Комитета на министрите. Този доклад се придружава от бележките, поискани от Страните, и може да бъде обнародван от Комитета на министрите.

4. Докладът, посочен в т.3, съдържа в частност предложенията на комитета от експерти до Комитета на министрите за изготвянето от този орган на необходимите препоръки към една или повече Страни.
5. Генералният секретар на Съвета на Европа прави подробен двугодишен доклад до Парламентарната асамблея за прилагането на Хартата.

Член 17 - Комитет от експерти

1. Комитетът от експерти се състои от по един член от всяка Страна, който Комитетът на министрите назначава от предложен от съответната Страна списък на личности, притежаващи най-висока честност и призната компетентност по въпросите, третиращи в Хартата.
2. Членовете на комитета се назначават за срок от шест години и могат да бъдат преизбирани. Член, който не може да изпълни срока на мандата, се замества в съответствие с установената в т.1 процедура и заместеният го член завършва срока на мандата на своя предшественик.
3. Комитетът от експерти приема процедурни правила. Неговите секретариатски служби се предоставят от Генералния секретар на Съвета на Европа.

ЧАСТ V - Заключителни разпоредби

Член 18

Тази Харта е открита за подписване от държавите-членки на Съвета на Европа. Тя подлежи на ратификация, приемане или утвърждаване. Документите за ратификация, приемане или утвърждаване се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.

Член 19

1. Тази Харта влиза в сила на първия ден от месеца, следващ изтичането на период от три месеца след датата, на която пет държави-членки на Съвета на Европа са изразили своето съгласие да бъдат обвързани от Хартата в съответствие с разпоредбите на член 18.
2. За всяка държава-членка, която изрази впоследствие съгласието си да бъде обвързана от Хартата, тя влиза в сила на първия ден от месеца, следващ изтичането на период от три месеца след датата на депозиране на документа за ратификация, приемане или утвърждаване.

Член 20

1. След влизането в сила на тази Харта, Комитетът на министрите на Съвета на Европа може да покани всяка държава, която не е член на Съвета на Европа, да се присъедини към тази Харта.

2. За всяка присъединила се държава Хартата влиза в сила на първия ден от месеца, следващ изтичането на период от три месеца след датата на депозиране на документа за присъединяване при Генералния секретар на Съвета на Европа.

Член 21

1. Всяка държава може при подписването или при депозирането на своя документ за ратификация, приемане, утвърждаване или присъединяване да направи една или повече резерви към чл.7, т.т. 2 до 5 от тази Харта. Други резерви не могат да се правят.
2. Всяка Договаряща се страна, която е направила резервация в съответствие с предходната точка, може да я оттегли изцяло или частично чрез уведомление, адресирано до Генералния секретар на Съвета на Европа. Оттеглянето влиза в сила от датата на получаване на това уведомление от Генералния секретар.

Член 22

1. Всяка Страна може по всяко време да денонсира тази Харта чрез уведомление, адресирано до Генералния секретар на Съвета на Европа.
2. Денонсирането влиза в сила на първия ден от месеца, следващ изтичането на период от шест месеца след датата на получаване на уведомлението от Генералния секретар.

Член 23

Генералният секретар на Съвета на Европа уведомява държавите-членки на Съвета на Европа и всяка държава, присъединила се към тази Харта, за:

- а) всяко подписване;
- б) депозирането на всеки документ за ратификация, приемане, утвърждаване или присъединяване;
- в) всяка дата на влизане в сила на тази Харта, в съответствие с чл.чл. 19 и 20;
- г) всяко уведомление, получено в изпълнение на разпоредбите на чл.3, т.2;
- г) всеки друг акт, уведомление или съобщение, отнасящи се до тази Харта

В уверение на което долуподписаните, надлежно упълномощени за това, подписаха тази Харта.

Съставена в Страсбург на 5 ноември 1992 г. на английски и френски език, като и двата текста имат еднаква сила. В един екземпляр, който се депозира в архивите на Съвета на Европа. Генералният секретар на Съвета на Европа изпраща заверени

копия на Всяка държава-членка на Съвета на Европа и на всяка държава, поканена да се присъедини към тази Харта.

The official versions of this text are those published in English and French, the two languages having equal authority. This translation has no official status and is presented for information only.

Вярно с оригинала:

/Красимира Максимова/

